RAFAŁ CZACHOR ►►

Uczelnia Jana Wyżykowskiego (Polkowice)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5929-9719>

Polityka zagraniczna Republiki Białoruś (lata 1991–2015)

[recenzja książki *Внешняя политика Республики
Беларусь (1991–2015 гг.)*]

The foreign policy of the Republic of Belarus (1991–2015)

[book review *Внешняя политика Республики Беларусь (1991–2015 гг.)*]

Внешняя политика Республики Беларусь (1991–2015 гг.)

[рецензия книги *Внешняя политика Республики Беларусь (1991–2015 гг.)*]

Polityka zagraniczna Białorusi, w związku z kolejnymi rocznicami uzyskania przez nią niepodległości, okresowo staje się obiektem zainteresowania badaczy. Obok polskich publikacji z tego zakresu (Malak, 2003; Mironowicz, 2011; Czachor, 2011), odnotować należy najnowsze studium białoruskiego badacza Aleksandra Tichomirowa *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś (1991–2015)* (org. *Внешняя политика Республики Беларусь <1991–2015 гг.>*) wydane nakładem Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Autor ten, podobnie jak i inni białoruscy uczeni zajmujący się problematyką stosunków międzynarodowych, jest historykiem, co odcisnęło na pracy określone piętno w zakresie metod badawczych, wykorzystanych źródeł i sposobu prowadzenia wywodu.

Ta stosunkowo niewielka objętościowo książka składa się ze Wstępu, pięciu rozdziałów, Zakończenia i Bibliografii. Struktura pracy odchodzi

o najczęściej przyjętego schematu chronologicznego, wprowadzając układ problemowy. We Wstępie dokonano krótkiego przeglądu dziejów Białorusi, wskazując że od wieków jest ona polem geopolitycznej ekspansji z kierunku wschodniego i zachodniego, co też determinowało burzliwą historię Białorusi, jak również obecnie wpływa na jej politykę zagraniczną.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym „Historiografia, źródła, metodologia i metody badania”, scharakteryzowano stan badań w zakresie polityki zagranicznej Białorusi, przywołując prace białoruskie, niemieckie, polskie oraz anglojęzyczne. Wśród zastosowanych metod badawczych autor wymienia różne podtypy metody historycznej.

Drugi rozdział, „Ogólne problemy realizacji polityki zagranicznej Republiki Białoruś”, zawiera przegląd różnych istotnych dla kształtującej się po 1991 r. białoruskiej polityki zagranicznej kwestii. Jest to omówienie okoliczności kształtowania się niezależnej aktywności białoruskiej dyplomacji w obliczu rozpadu ZSRR, proces międzynarodowego uznania suwerenności i niepodległości Białorusi, tworzenie białoruskiej dyplomacji, wypracowywanie zasad jej działalności na arenie międzynarodowej, rozwój stosunków gospodarczych. Rozdział ten stanowi kompilację różnych, wspomnianych wyżej, wątków. Jest zatem z jednej strony nieco ogólnikowym przeglądem niektórych kwestii; z drugiej zaś autor dużą uwagę zwracał na daty (podawane w formacie dziennym), nazwiska, które z punktu widzenia przedmiotu badania nie mają większego znaczenia oraz szereg danych statystycznych.

Trzeci rozdział pracy zatytułowany jest „Międzynarodowe aspekty zapewnienia bezpieczeństwa narodowego Republiki Białoruś”. A. Tichomirow opisał w nim proces prawnej regulacji granicy państwowej Białorusi, kwestię wycofania z jej terytorium postradzieckiej broni atomowej, proces wstąpienia do Układu Taszkieńskiego oraz rozwój współpracy wojskowej z Rosją, NATO (w ramach Partnerstwa dla Pokoju) i OBWE. Z części tej wynika, że Białoruś dąży do prowadzenia zrównoważonej i odpowiedzialnej polityki.

W kolejnym rozdziale, zatytułowanym „Regionalny wymiar polityki zagranicznej Republiki Białoruś”, autor omówił zagadnienia członkostwa państwa w WNP, rozwój stosunków bilateralnych z Rosją, Ukrainą, Kazachstanem, innymi państwami postradzieckimi, następnie z UE i bardzo ogólnikowo jej wybranymi członkami, w końcu zaś z USA. Następnie scharakteryzowano rozwój dialogu politycznego z państwami Azji, Afryki

i Ameryki Południowej (zwłaszcza Chinami, Japonią, Turcją, Iranem, Wenezuelą). Rozdział jest wzbogacony o wiele danych statystycznych.

Piąty rozdział pracy („Działalność Republiki Białoruś w ONZ”) charakteryzuje aktywność białoruskiej dyplomacji i prezydenta na forum najważniejszej organizacji międzypaństwowej. Wskazano na inicjatywy, które przedstawiciele Białorusi zgłaszali w czasie Zgromadzeń Ogólnych ONZ.

W bardzo krótkim Zakończeniu autor wskazuje, że w ciągu minionych 25 lat polityka zagraniczna Białorusi przeszła istotną ewolucję. Przyjmuje już dobrze utwierdzoną w literaturze przedmiotu periodyzację współczesnej polityki zagranicznej na trzy okresy: lata 1991–1994, gdy państwo określało swoją pozycję międzynarodową i balansowało pomiędzy Wschodem a Zachodem, okres 1995–2000, gdy Białoruś jednoznacznie zbliżyła się z Rosją, tworząc kolejne struktury integracyjne: Stowarzyszenie Białorusi i Rosji, Związek Białorusi i Rosji oraz Państwo Związkowe oraz czas od 2000 r., gdy realizowana jest polityka wielowektorowości, mająca na celu głównie osłabienie politycznego i gospodarczego uzależnienia od Rosji. Wśród aktualnych priorytetów Białorusi wymienia on: wzmocnienie procesów integracyjnych z kreowaną przez Rosję Unię Celną oraz bezpośrednio z Rosją w ramach państwa związkowego, utrzymanie przyjaznych stosunków z państwami WNP oraz „sąsiedzkimi państwami nadbałtyckimi”, „częściową normalizację” relacji z UE, „początek normalizacji” stosunków z USA, pogłębienie współpracy z Chinami, aktywizację wektora azjatyckiego i afrykańskiego, doprowadzenie do uznania przez społeczność międzynarodową Białorusi za „element stabilności i bezpieczeństwa” w Europie oraz „udział w rozwiązywaniu globalnych problemów w ramach mechanizmów ONZ” (Тихомиров, 2017, s. 178–179).

Faktograficzny charakter pracy, choć w warstwie poznawczej jest niewątpliwie cenny, obniża jej wartość naukową. Nie ma tu głębszej analizy sygnalizowanych zdarzeń, omówienia przyczynowo-skutkowego, odczuwalny jest brak głębszego wyjaśnienia procesów decyzyjnych, aktorów uczestniczących w wypracowywaniu i implementacji określonych decyzji, a także ich skutków w perspektywie długoterminowej. Ten element byłby cenny, bowiem mechanizm formułowania i realizacji polityki zagranicznej Białorusi jest zgoła odmienny niż w państwach demokratycznych, gdzie zasada jawności i transparentności stała się normą. Wyraźnie brakuje krytycznej analizy

omawianych przez autora zagadnień. Mimo to praca jest godna odnotowania, bowiem obrazuje stan współczesnych białoruskich badań nad polityką zagraniczną tego państwa.

DR HAB. RAFAŁ CZACHOR, PROF. NADZW.

Uczelnia Jana Wyżykowskiego
ul. Skalników 6b, 59–100 Polkowice
r.czachor@ujw.pl

Bibliografia

- Czachor, R. (2011). *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś w latach 1991–2011: studium politologiczne*. Polkowice: Wyd. Dolnośląskiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Techniki w Polkowicach.
- Malak, K. (2003). *Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi*. Warszawa: Akademia Obrony Narodowej.
- Mironowicz, E. (2011). *Polityka zagraniczna Białorusi*. Białystok: Wyd. Uniwersyteckie Trans Humana.
- Тихомиров, А.В. (2017). *Внешняя политика Республики Беларусь (1991–2015 гг.)*. Минск: Издательский центр БГУ.